



STANDPUNTNOTA GRIP | december 2023

EEN BETERE VERANKERING VAN HET RECHT OP ONDERSTEUNING IN DE WETGEVING

**VOORSTELLEN VOOR WIJZINGEN AAN HET
GELIJKEKANSENDECREET EN HET DECREET
PERSOONSVOLGENDE FINANCIERING**

.....
GRIP vzw | Vooruitgangstraat 323 | 1030 Brussel
T. 02/214 27 60 | info@gripvzw.be | www.gripvzw.be
Ondernemingsnummer 0474368206 | RPR Brussel
.....

INHOUD

| | |
|--|----|
| 1. Inleiding | 3 |
| 2. Samenvatting in eenvoudige taal | 3 |
| 3. Recht op ondersteuning als prioritaire doelstelling in het gelijkekansenbeleid | 5 |
| 3.1. Uitvoering geven aan art. 22ter van de Belgische Grondwet | 5 |
| 3.2. De opdracht voor de realisatie van het recht op ondersteuning inschrijven in het Vlaamse Gelijkekansendecreet | 6 |
| 3.3. Het belang van het recht op ondersteuning voor gelijke kansen | 6 |
| 3.4. Waar moet ondersteuning aan voldoen om het recht op inclusie te realiseren? | 7 |
| 3.5. Alle beleidsdomeinen zijn verantwoordelijk voor het realiseren van ondersteuning | 7 |
| 3.6. Voorbeelden van acties om het recht op ondersteuning te versterken | 7 |
| 3.7. De principes voor ondersteuningsmaatregelen Inschrijven in het Gelijkekansendecreet | 8 |
| 4. Recht op ondersteuning als prioritaire doelstelling in het decreet persoonsvolgende financiering | 8 |
| 4.1. Voorstellen voor aanpassingen aan het decreet persoonsvolgende financiering | 9 |
| 4.2. Aanpassing uitvoeringsbesluiten | 12 |
| 5. Slotwoord | 13 |

1. Inleiding

In het meerjarenbeleidsplan van GRIP 2022-2026 is een van de drie speerpunten: "GRIP legt een voorstel op tafel voor een nieuw decreet dat een volwaardige basis voorziet voor het recht op ondersteuning en persoonlijke assistentie".

In 2022 startten we, als voorbereiding, met een grondige verkenning van recht op ondersteuning. We bekeken het recht op ondersteuning vanuit 10 verschillende invalshoeken, waaronder de juridische. We zochten naar pistes voor een betere verankering van het recht op ondersteuning.

Vanuit juridisch oogpunt is er nog werk aan de winkel om het recht op ondersteuning een goede plaats te geven in de wetgeving. Met deze nota doen we een voorstel om alvast in 2 belangrijke decreten aanpassingen te doen: het Gelijkekansendecreet en het decreet persoonsvolgende financiering.

Het Vlaamse Gelijkekansendecreet wordt momenteel gewijzigd. Kunnen onze voorstellen niet deze legislatuur nog worden meegenomen, dan blijven ze waardevol. Ze bieden een concrete basis voor een maatschappelijk en politiek debat over hoe het beleid het recht op ondersteuning kan realiseren.

2. Samenvatting in eenvoudige taal

Elke persoon heeft recht op inclusie. Dat betekent dat je er bij hoort en volwaardig kan meedoen in de samenleving. Daarvoor heb je goede ondersteuning nodig. Elke persoon met een handicap heeft recht op die ondersteuning.

In ons land zijn er jammer genoeg veel mensen die niet de juiste ondersteuning krijgen. Dit is niet ok. Het gaat ook in tegen het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap. Onze regeringen hebben dit verdrag ondertekend. Ze hebben daarmee gezegd dat ze ervoor willen zorgen dat mensen met een handicap ook kunnen meedoen. Nu moeten ze ook doen wat er in staat. Ja zeggen ja doen. Onze regeringen moeten dus zorgen dat het recht op ondersteuning van personen met een handicap wordt waargemaakt.

Een belangrijke manier is dat ze het recht op ondersteuning duidelijker in de wet moeten schrijven. Want op dit moment staat het er nog niet duidelijk genoeg in.

Het recht op inclusie van personen met een handicap staat wel in de Belgische Grondwet. In de Grondwet staat ook dat de regeringen ervoor moeten zorgen dat de mensen hun recht ook echt kunnen gebruiken. GRIP heeft een aantal ideeën hoe dit kan. In Vlaanderen heten de wetten 'decreten'. Er zijn 2 decreten die heel belangrijk zijn voor ondersteuning, gelijke kansen en inclusie. Het eerste is het Gelijkekansendecreet. Het tweede is het decreet persoonsvolgende financiering.

In het Gelijkekansendecreet staat hoe mensen in Vlaanderen gelijke kansen kunnen hebben. Er staat ook in dat discriminatie niet kan. Je mag iemand niet zomaar slechter behandelen omdat de persoon bijvoorbeeld een bepaalde huidskleur heeft, of verliefd wordt op iemand van hetzelfde geslacht, of een bepaalde leeftijd heeft, of een handicap heeft. Alle mensen hebben dezelfde rechten dus alle mensen moeten dezelfde kansen krijgen om een goed leven te leiden.

GRIP vindt dat er in dit Gelijkekansendecreet duidelijk moet staan dat mensen met een handicap recht hebben op ondersteuning. Zonder ondersteuning kunnen sommige mensen met een handicap zich niet goed verplaatsen. Er kan ondersteuning nodig zijn om te kunnen werken. Op school is er ondersteuning nodig. Mensen kunnen ondersteuning nodig hebben om goed thuis te kunnen leven, bijvoorbeeld om zich te wassen, om te koken, om alle papieren op tijd ingevuld te krijgen en betalingen te doen. Enzovoort.

In het decreet persoonsvolgende financiering staat dat personen met een handicap geld kunnen krijgen om ondersteuning mee te betalen. Dat heet een 'persoonsvolgend budget'. Voor personen met een handicap die nog geen 18 jaar zijn, heet het 'persoonlijke assistentiebudget'. Het probleem is dat er in dat decreet staat dat je het geld maar kan krijgen als de regering voldoende geld vrijmaakt. De wetgeving dwingt de regering niet om voldoende geld vrij te maken.

GRIP stelt dat dit onaanvaardbaar is. Het decreet zou duidelijk moeten zijn. Er zou moeten staan: als je ondersteuning nodig hebt, moet je ook het geld krijgen om de ondersteuning te kunnen betalen. Daar moet de

regering voor zorgen. Je moet niet op een wachtlijst gezet worden totdat de regering geld vrijmaakt. Dat zou in het decreet moeten staan.

GRIP heeft het decreet persoonsvolgende financiering goed gelezen. In sommige zinnen wordt duidelijk dat de regering nu niet je budget hoeft te geven als ze geen geld vrij maakt. GRIP stelt voor om die zinnen te schrappen. En om er een nieuwe zin in te zetten. Met die zin moet het duidelijk zijn dat als je een budget voor ondersteuning nodig hebt, dat je dat dan ook meteen moet krijgen.

Met deze nota vraagt GRIP de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement om de nodige stappen te zetten om deze voorstellen uit te voeren.

3. Recht op ondersteuning als prioritaire doelstelling in het gelijkekansenbeleid

In dit hoofdstuk staan tekstvoorstellen met bijhorende toelichting om de doelstelling van volledige inclusie en de bijhorende acties in het horizontaal gelijkekansenbeleid juridisch te verankeren.

3.1. Uitvoering geven aan art. 22ter van de Belgische Grondwet

Als grond voor gelijke kansen van personen met een handicap verwijzen we naar de rechten die voortvloeien uit het VN-Verdrag Handicap en het recht op inclusie, zoals verwoord in art. 22ter van de Belgische Grondwet.

Het 2^{de} lid van art. 23 van de Belgische Grondwet bepaalt: "De wet, het decreet of de in art. 134 bedoelde regel waarborgen de bescherming van dat recht."

Zowel de federale als de deelstatelijke overheid zijn er aldus toe verplicht maatregelen te nemen om personen met een handicap te ondersteunen om via progressieve realisatie hun recht op inclusie in de samenleving te realiseren.

Eén van de basisopdrachten van het Vlaamse gelijkekansenbeleid bestaat er dan ook in om het decretaal kader te schetsen voor de realisatie van dit recht op ondersteuning in de Vlaamse bevoegdheidsdomeinen.

3.2. De opdracht voor de realisatie van het recht op ondersteuning inschrijven in het Vlaamse Gelijkekansendecreet

Deze opdracht kan best ingeschreven worden door:

- Art. 6 § 2 van het Vlaams Gelijkekansendecreet aan te vullen met een 6°, als volgt:
 - § 2. Het Vlaamse gelijkekansenbeleid onderneemt daarbij prioritair activiteiten die erop gericht zijn gelijke kansen te bewerkstelligen:
 - '6° door aan de persoon met een handicap ondersteuning te verlenen die nodig is voor een volledige inclusie in de samenlevingsdomeinen die onder het toepassingsgebied van dit decreet ressorteren.'
- en art. 7 van het Vlaams Gelijkekansendecreet aan te vullen met een 5°, luidend als volgt:
 - Het Vlaamse gelijkekansenbeleid in de zin van art. 6, § 2, is een gecoördineerd en samenhangend beleid. Voor de uitvoering van dat beleid voorziet de Vlaamse Regering in
 - '5° het uitwerken en coördineren van ondersteuningsmaatregelen voor de volledige inclusie van iedere persoon met een handicap.'

3.3. Het belang van het recht op ondersteuning voor gelijke kansen

Het Vlaamse Gelijkekansendecreet, ook na de in het ontwerp van wijzigingsdecreet voorgestelde wijzigingen, verleent zeer ruime delegaties aan de Vlaamse regering voor de organisatie van het horizontale gelijkekansenbeleid.

Onder de acties die door de regering dienen te worden genomen om het recht op inclusie te garanderen, passen acties om het recht op ondersteuning te versterken.

Zonder de nodige persoonlijke ondersteuning is het voor personen met een handicap immers veel moeilijker of onmogelijk om gelijke kansen op

een waardig leven en participatie in de samenleving te ervaren, en op gelijke voet te kunnen gebruikmaken van de voorzieningen die voor de bevolking georganiseerd worden.

3.4. Waar moet ondersteuning aan voldoen om het recht op inclusie te realiseren?

Om te waarborgen dat acties ter ondersteuning van de persoon met een handicap bijdragen tot de realisatie van het recht op inclusie, is het aangewezen om enkele fundamentele criteria, waaraan deze moeten voldoen, decretaal vast te leggen. Er moet een decretaal kader worden gecreëerd voor de maatregelen die genomen worden om dit recht in alle beleidsdomeinen waarop het decreet toepassing vindt, progressief te realiseren en gelijke kansen voor personen met een handicap te bereiken.

3.5. Alle beleidsdomeinen zijn verantwoordelijk voor het realiseren van ondersteuning

Handstreaming impliceert dat elk beleidsdomein, en niet uitsluitend het welzijnsbeleid, bijdraagt in de individuele ondersteuning van de persoon met een handicap in zijn participatie aan elk beleidsdomein op gelijke voet met burgers zonder handicap, en dit in een niet-gesegregeerd circuit.

3.6. Voorbeelden van acties om het recht op ondersteuning te versterken

Acties om het recht op ondersteuning te versterken kunnen er bijvoorbeeld in bestaan dat middelen voor ondersteuning worden geheroriënteerd naar deelname van de persoon met een handicap aan inclusief onderwijs en inclusieve tewerkstelling, dat formules van persoonsvolgende financiering worden uitgebouwd om de persoon met een handicap in de mogelijkheid te stellen om in eigen beheer een ondersteuning op maat van zijn individuele ondersteuningsnoden te realiseren en om deze persoonsvolgende financiering vanuit diverse domeinen op elkaar af te stemmen.

3.7. De principes voor ondersteuningsmaatregelen inschrijven in het Gelijkekansendecreet

- Vermits in het ontwerp van wijzigingsdecreet wordt voorgesteld om het **art. 12** van het Vlaamse Gelijkekansendecreet te schrappen, stellen we voor om dit artikel als volgt te vervangen:
 - 'Art. 12 Bij het uitwerken en coördineren van ondersteuningsmaatregelen voor de volledige inclusie van iedere persoon met een handicap neemt de Vlaamse Regering navolgende principes in acht:
 - 1° elk beleidsdomein komt in aanmerking;
 - 2° de maatregelen beogen de ondersteuning van de participatie van de persoon met een handicap aan een niet gesegregeerd maatschappelijk domein;
 - 3° de maatregelen laten een modulering van de steunverlening toe in functie van de individuele ondersteuningsnoden van de persoon met een handicap.'

Opmerking

Deze doelstelling en bijhorende acties in het kader van het toekomstige horizontale beleid vragen een langetermijnperspectief en een engagement van de regering om het recht op volledige inclusie in de samenleving van iedere persoon met een handicap progressief te realiseren en te monitoren.

4. Recht op ondersteuning als prioritaire doelstelling in het decreet persoonsvolgende financiering

Het decreet persoonsvolgende financiering (2014) zorgde voor een hervorming van de wijze van financiering van de zorg en de ondersteuning voor personen met een handicap. Het is een goede zaak dat via het decreet en de uitvoeringsbesluiten de enveloppefinanciering van de voorzieningen werd omgezet in persoonsvolgende budgetten.

In het decreet werd echter via verschillende passages voorzien dat de Vlaamse regering niet voldoende budget hoeft vrij te maken om de nodige persoonsvolgende budgetten te voorzien. Het gevolg is het voortduren

van de wachtlijsten voor wie nochtans vanuit de overheid een toekenning kreeg voor een persoonsvolgend budget of persoonlijke assistentiebudget.

Dit staat haaks op de realisatie van het recht op ondersteuning dat, conform het VN-Verdrag Handicap progressief gerealiseerd moet worden.

Voor een goede uitvoering van art. 19 van dat verdrag, en een sterker recht op ondersteuning, is het dan ook noodzakelijk om een duidelijk decretaal kader te realiseren, dat aan de opeenvolgende Vlaamse regeringen de opdracht geeft om de nodige middelen te voorzien.

4.1 Voorstellen voor aanpassingen aan het decreet persoonsvolgende financiering

De wachtlijsten voor persoonsvolgende budgetten en persoonlijke assistentiebudgetten zijn een gevolg van een structurele onderinvestering. Dit is een politieke keuze die in het decreet persoonsvolgende financiering werd uitgewerkt.

De politieke keuze om niet voldoende budgetten vrij te maken om het recht op ondersteuning te voorzien, leidde tot een aantal passages in het decreet die vastleggen:

- dat er slechts “binnen de beschikbare budgetten” sprake is van ter beschikking stellen van budgetten
- dat er prioritering vereist is tussen personen met een handicap die toegang hebben tot een budget voor niet-Rechtstreeks Toegankelijke Hulp
- dat de kloof tussen de ondersteuning die geboden kan worden door zelfzorg, mantelzorg, het sociaal netwerk en reguliere zorg, en de ondersteuningsnood van de persoon met een handicap bepalend is binnen die prioritering.

Om het recht op ondersteuning te verankeren en de nodige middelen vrij te maken, vragen we de delen over deze passages in het decreet te schrappen en bovendien het principe in te schrijven dat bij toewijzing van een budget dit ook moet worden ter beschikking gesteld.

Meer concreet stellen we de volgende aanpassingen voor:

- **In art. 3:**

“(…) Op basis van een analyse van de niet-ingevulde nood aan zorg en ondersteuning voorziet de Vlaamse Regering, binnen de beschikbare budgetten, in een groeipad voor de financiering van de niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning. De Vlaamse Regering brengt daarover jaarlijks verslag uit aan het Vlaams Parlement. (…)”

- De woorden <binnen de beschikbare budgetten> schrappen.
- Vóór de laatste zin de volgende zin toevoegen:

“Dit groeipad voorziet de nodige financiële middelen in de begroting om te garanderen dat wie bij definitieve beslissing een budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke hulp toegewezen kreeg, dit budget ook zonder uitstel ter beschikking gesteld krijgt, zonder dit budget te verminderen of te halveren.”

- **Nog in art. 3:**

“(…) De Vlaamse Regering stelt vervolgens jaarlijks het beschikbare budget vast dat voor de uitvoering van het decreet beschikbaar is. Dat betreft zowel het basisondersteuningsbudget als het budget voor niet-rechtstreeks toegankelijk zorg en ondersteuning met inbegrip van de verschillende budgetcategorieën.”

- Het woord <beschikbaar> vervangen door ‘vereist’.

- **In art. 16:**

“De Vlaamse Regering stelt een procedure vast om te bepalen welke meerderjarige personen met een handicap prioritair een budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning toegekend krijgen. De Vlaamse Regering neemt maatregelen, conform de voorwaarden vermeld in art. 8, om de zorg en ondersteuning van meerderjarige personen aan wie als minderjarige een budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning toegekend werd, te continueren.

De Vlaamse Regering stelt de nadere regels vast voor de erkenning van een situatie als noodsituatie.”

- De zin < De Vlaamse Regering stelt een procedure vast om te bepalen welke meerderjarige personen met een handicap prioritair een budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning toegekend krijgen.> schrappen.

- **Nog in art. 16:**

“(…) De Vlaamse Regering bepaalt de minimale inhoudelijke en procesmatige criteria voor de prioritering van de dossiers en houdt hierbij rekening met de resultaten van een analyse van de niet-ingevulde nood aan zorg en ondersteuning, vermeld in art. 3, derde lid.

De Vlaamse Regering kan in elke provincie een regionale prioriteitencommissie oprichten die tot taak heeft om een zorgvraag, overeenkomstig de richtlijnen die door het agentschap zijn vastgesteld, te erkennen als prioritair te bemiddelen. De Vlaamse Regering bepaalt de maximale termijn, de nadere samenstelling, opdrachten van de regionale prioriteitencommissie en de beroepsprocedure en kan in dat kader nadere taken toekennen aan het agentschap.”

- Heel deze tekst schrappen.

- **In art. 23:**

“In art. 5 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij de decreten van 29 juni 2012 en 12 juli 2013, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- 1° in punt 1° wordt tussen het woord ‘handicap’ en het woord ‘en’ de zinsnede ‘, van personen met een vermoeden van handicap’ ingevoegd;

- 2° er wordt een punt 3° toegevoegd, dat luidt als volgt:

‘3° de toeleiding van meerderjarige personen met een handicap naar niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning waarbij de kloof tussen de ondersteuning die geboden kan worden door zelfzorg, mantelzorg, het sociaal netwerk en reguliere zorg, en de ondersteuningsnood van de persoon met een handicap determinerend is.’

- De woorden <waarbij de kloof tussen de ondersteuning die geboden kan worden door zelfzorg, mantelzorg, het sociaal netwerk en reguliere zorg, en de ondersteuningsnood van de persoon met een handicap determinerend is> schrappen.

- **In art. 24:**

‘Aan art. 6 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij de decreten van 2 juni 2006 en 21 december 2007, worden een punt 8° tot en met 11° toegevoegd, die luiden als volgt:

- '8° de organisatie van het proces van de regie van de zorg en ondersteuning gericht op personen ouder dan zestien jaar, wat de niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning voor meerderjarige personen met een handicap betreft, door de toekenning van budgetten voor de financiering van niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning te prioriteren, rekening houdend met de kloof tussen de ondersteuning die geboden wordt door zelfzorg, mantelzorg, het sociaal netwerk en reguliere zorg, en de ondersteuningsnood van de persoon met een handicap;
- 9° de optimalisering van de zorg en ondersteuning door aanbieders van zorg en ondersteuning door kennisdeling te bevorderen en te organiseren;
- 10° de toekenning van vergunningen aan aanbieders van zorg en ondersteuning;
- 11° het beslissen of er bij een meerderjarige persoon met een handicap een duidelijk vast te stellen behoefte aan zorg en ondersteuning is.'
 - De woorden <te prioriteren, rekening houdend met de kloof tussen de ondersteuning die geboden wordt door zelfzorg, mantelzorg, het sociaal netwerk en reguliere zorg, en de ondersteuningsnood van de persoon met een handicap> vervangen door de woorden 'ter beschikking te stellen'.

4.2 Aanpassing uitvoeringsbesluiten

Volgende op deze wijzigingen in het decreet dienen uiteraard de uitvoeringsbesluiten die gevolg geven aan de decretale passages aangepast te worden.

5. Slotwoord

Uitvoering geven aan het VN-Verdrag Handicap en aan het recht op inclusie zoals verwoord in de Belgische Grondwet vergen vele maatregelen. Er is een breed actieplan nodig dat op alle domeinen het recht op inclusie dat verbonden is met de idee van gelijke kansen, ook in de praktijk om te zetten. Binnen dit geheel aan acties past het versterken van de regelgeving om de rechten te beschermen en te realiseren.

Omdat de nodige ondersteuning noodzakelijk is om te kunnen komen tot gelijke kansen voor personen met een handicap, blijft het garanderen ervan een van de belangrijkste maatregelen die moet worden genomen. Dat vergt een aanpassing van essentiële regelgeving. De huidige regelgeving opent weliswaar mogelijkheden om een erkenning te krijgen van je ondersteuningsnood, maar garandeert niet dat je het nodige budget hiervoor ook krijgt wanneer je het nodig hebt. Zolang dit niet wordt aangepakt, blijft het recht op inclusie in onze Belgische Grondwet een droom op papier. Personen met een handicap zullen steeds belemmerd blijven in hun mogelijkheden om in de maatschappij te wonen, te gaan werken, een degelijk inkomen te verwerven, zich te ontplooien zoals ieder ander.

Met de voorstellen in deze tekst wil GRIP aanleiding geven tot het aanpassen van het Gelijkekansendecreet en het decreet persoonsvolgende financiering met slechts 1 focus: het recht op ondersteuning veel sterker in te schrijven in deze 2 sleuteldecreten.